

ВОЙТКОВА АЛІСА ВІКТОРІВНА

Національний університет «Одеська юридична академія»,
асистент кафедри загальнотеоретичної юриспруденції

ПРО ДОКТРИНАЛЬНЕ ЗАКРІПЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОРСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

На сучасному етапі становлення України як сильної та незалежної європейської держави особливого значення набуває її діяльність щодо здійснення стратегічних цілей і завдань для затвердження її як дієздатної морської держави.

Перші кроки в побудові такої правової та інституційної бази були зроблені у 2008 році з Указом Президента «Про заходи щодо забезпечення розвитку України як морської держави». Цей Указ, зокрема, запропонував надати відповідні пільги та переваги, спрямовані на поліпшення економічного стану підприємств морського комплексу. До таких заходів належало утворити у складі Міністерства транспорту та зв'язку Морської адміністрації України, Урядового комітету з морської діяльності, органу, що буде відповідальний за реалізацію державних програм у сферах суднобудування та воєнного кораблебудування [1, с. 168]. Такий Указ відповідав тодішнім нагальним потребам морської діяльності України, створював правову основу української морської держави, однак жодних змін у системі управління морською діяльністю й по сьогодні не відбулося, що є досить прикро.

Наступним кроком в становленні дієвої правової та інституційної бази стало прийняття Морської доктрини України на період до 2035 року, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 7 жовтня 2009 року № 1307. Ця Доктрина вперше на законодавчому рівні закріпила такі ключові поняття, як морська діяльність, напрями морської політики держави, її мету та завдання, а також поняття морського потенціалу України та ін. [2]. Прийняття Морської доктрини України стало безперечно позитивним чинником та значною подією у визначенні нових підходів держави до формування основних цілей і завдань, форм і методів правової реалізації морської політики та розвитку законодавства у цій сфері, вона була програмним документом спрямованим на забезпечення та розвиток морського потенціалу України, але в нинішніх умовах Морська доктрина 2009 року вже не відповідає ні політичним, ні економічним, ні правовим реаліям сучасної України. Як показав час вона залишилась лише «декларацією добрих намірів» і не стала основою для встановлення правових основ української морської держави, оскільки законодавець зупинився тільки на прийнятті доктрини. Агресія Російської Федерації, анексія Криму та війна на Сході суттєво вплинули на морську діяльність України та висунули на перший план питання захисту інтересів країни в прибережних морських просторах, з особливою гостротою поставили на порядок денний нагальну необхідність захисту інтересів України у

внутрішніх водах, територіальному морі, виключний (морський) економічний зоні, на континентальному шельфі [3, с. 7-8].

Сьогодні, для юриспруденції України основним завданням має стати створення концептуальних законодавчих та інституційних передумов, так би мовити концепції правової та інституційної основи, добротного нормативно-правового документу, який би мав у собі основоположні та, головне, дієві положення для забезпечення та здійснення морського потенціалу та морської діяльності України. Безперечно, позитивним кроком є затвердження Постанови про внесення змін до Морської доктрини України на період до 2035 року, яке відбулося 18 грудня 2018 року. Це фактично прийняття нової Морської доктрини України з урахуванням сучасних реалій на яку всі так чекали. Цей документ визначає стратегію та основні напрями подальшого розвитку української морської держави для ефективності реалізації державної морської політики від якої залежать суверенітет і територіальна цілісність України, її економічна та енергетична незалежність, сталий розвиток та інтеграція в євроатлантичний політичний, економічний, правовий і безпековий простір [4].

Оскільки, Морська Доктрина є лише теоретично правовою базою і не містить прямої вказівки здійснити конкретну правову дію, в самому тексті Постанови про внесення змін до Морської доктрини України на період до 2035 року, Кабінет Міністрів України постановив Міністерству інфраструктури, Міністерству оборони, Міністерству економічного розвитку і торгівлі разом із заінтересованими органами виконавчої влади розробити та подати Кабінетові Міністрів України у тримісячний строк проект плану заходів з реалізації Морської доктрини України на період до 2035 року» [5].

Такий проект плану заходів необхідний для створення дієвого механізму реалізації морської політики та морської діяльності України, тобто закріплення поетапних реальних заходів і конкретних дій з боку державних органів для їх становлення, розвитку, забезпечення та захисту. За збігом трьохмісячного строку цього проекту представлено не було. Не створена конкретна інституційна база з ефективною системою органів адміністрування (управління) морською галуззю, здатних забезпечити дієвість морської політики, її спрямованість на ефективний цілісний розвиток, формування сучасної моделі державного управління морською діяльністю.

Правове регулювання морської діяльності повинне мати системний та ієрархічний характер для забезпечення позитивних змін, у морській політиці України. Наприклад, необхідно утворення окремого центрального органу виконавчої влади, який би виконував функції Морської адміністрації, відповідальний за реалізацію державних програм у сферах суднобудування та кораблебудування, як це було запропоновано Національним інститутом стратегічних досліджень у 2016 році. Основним механізмом реалізації цілей Морської доктрини мусять бути програми розвитку кожного з об'єктів морської діяльності, що мають бути короткостроковими, середньостроковими та довгостроковими.

Також існує необхідність у прийнятті Закону України «Про українську морську державу», який повинен закріплювати основні правові засоби та інституційні механізми реалізації морської політики в Україні. А для забезпечення життєздатності, кожній програмі розвитку має відповідати галузевий закон, що передбачає надання та забезпечення правового регулювання власними активами, можливо навіть веденням власного морського господарства за аналогією до Закону України «Про заходи державної підтримки суднобудівної промисловості в Україні».

Основною умовою для збереження та розвитку української морської держави є ведення збалансованої морської політики, яка б забезпичила врегулювання як зовнішніх, так і внутрішніх суспільних відносин, що виникають у процесі провадження морської діяльності. Українська морська держава повинна досягти ефективного здійснення суверенітету і правової юрисдикції в прибережних водах та забезпечити досягнення національних інтересів в прибережній зоні, у внутрішніх морських водах, територіальному морі, у виключній економічній зоні, на континентальному шельфі та у відкритому морі. Сьогодні в Україні є потреба правового та інституційного забезпечення та розвитку морської спадщини з використанням державних і недержавних ресурсів, оскільки поставлено під сумнів саме існування української морської держави.

Список використаної літератури:

1. Пісьменна К.С. Морська доктрина як важливий чинник формування морегосподарського комплексу України / К.С. Пісьменна // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». – 2012. № 4 (11). – С. 161 -170.
2. Морська доктрина України на період до 2035 року затв. постановою КМУ від 7 жовтня 2009р. N1307. Електронний ресурс: [шлях доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1307-2009-%D0%BF>]
3. Аверочкіна Т.В. Юрисдикція України в прибережних водах: адміністративно-правовий вимір : монографія / Т.В. Аверочкіна. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2018. – 466 с.
4. Електронний ресурс: [шлях доступу:<https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/provnesennya-zmin-do-morskoyi-doktrini-ukrayini-na-period-do-2035-roku>]
5. Електронний ресурс: [<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1108-2018-%D0%BF#n11>]

Ключові слова: морська доктрина, морська політика України, українська морська держава, правові основи морської діяльності, інституціоналізація української морської держави.

Ключевые слова: морская доктрина, морская политика Украины, украинское морское государство, правовые основы морской деятельности, институционализация украинского морского государства.

Key words: maritime doctrine, maritime policy of Ukraine, Ukrainian maritime state, legal basis of maritime activity, institutionalization of the Ukrainian maritime state.